

Psikolojik Danışman Eğitiminde Grupla Çalışma Yeterliğinin Kazandırılması:Ege Üniversitesi Örneği*

Mine ALADAĞ** D. Yelda KAĞNICI***

Zeynep Cihangir ÇANKAYA**** Ezgi ÖZEKE KOCABAŞ*****

Barış YAKA*****

Öz

Grupla çalışma, psikolojik danışman eğitiminde kazandırılması öngörülen temel yeterlik alanlarından biridir. Ülkemizde grupla çalışma yeterliği rehberlik ve psikolojik danışma (RPD) lisans programlarında çeşitli dersler aracılığıyla kazandırılmaktadır. Ege Üniversitesi RPD lisans programında psikolojik danışman adaylarına grupla çalışma yeterliğinin kazandırılması amacıyla grup uygulaması ve süpervizyonu kapsamında bir grup liderliği modeli geliştirilmiştir. Bu araştırmada ilk olarak, geliştirilmiş olan bu modelin detaylı olarak tanıtılması amaçlanmıştır. Daha sonra ise psikolojik danışman adaylarının bu modele ilişkin görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 2008-2009 öğretim yılında yapılandırılmış bir form aracılığıyla bu modelle eğitim alan psikolojik danışmanlardan modele ilişkin görüşleri alınmıştır. Elde edilen nitel bulgulara göre roller, süpervizyon ve öneriler olmak üzere üç tema ortaya çıkmıştır. Bulgular literatür eşliğinde tartışılmış ve grup lideri eğitime ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Grupla Çalışma Yeterliği, Grup Lideri Eğitimi, Grupla Psikolojik Danışma Uygulaması ve Süpervizyonu.

¹25Şubat 2013 tarihinde elektronik olarak yayımlanmıştır.

*Bu çalışma 10. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

**Yrd.Doç. Dr., Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi, mine.aladag@ege.edu.tr

***Doç. Dr., Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi, yelda.kagnici@ege.edu.tr

****Yrd .Doç. Dr., Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi, zeynep.cihangir.cankaya@ege.edu.tr

*****Yrd.Doç. Dr., Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ezgi.ozeke.kocabas@ege.edu.tr

*****Öğr.Gör. Dr., Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi, baris.yaka@ege.edu.tr

Developing Group Work Competence in Counselor Education: Case of Ege University

---

Abstract

Group work is one of the major competencies that is aimed to be provided in the counselor education. In Turkey, this competency has been gained through various courses in the guidance and counseling bachelor programs. In order to provide this competence to counselor candidates in Ege University guidance and counseling bachelor program, a group leadership model was developed including both the group practice and the supervision process. The initial aim of the study was to describe this model in detail. The other aim of the study was to obtain counselor candidates opinions regarding the training. For this purpose, opinions of the counselor candidates who were trained with this model were obtained with a structured form during 2008-2009 academic years. According to the qualitative results, three themes were emerged; roles, supervision and suggestions. In the present study, the findings were discussed under the light of literature and suggestions for group leadership training were provided.

Key Words: Group Work Competence, Group Leadership Training, Group Counseling Practice and Supervision

Giriş

Psikolojik danışman eğitiminde psikolojik danışmanlara kazandırılması gereken yeterlik alanlarından birisi grupla çalışmadır. Bu yeterlik alanına yönelik çalışmalar, kuramsal ve uygulamalı olarak yürütülmekte ve psikolojik danışman adaylarına grup gelişiminin, dinamiklerinin, kuramlarının, grupla çalışmak için gerekli olan beceri ve yöntemlerin öğretimini kapsamaktadır (Psikolojik Danışma ve İlgili Eğitim Programları Akreditasyon Kurulu Standartları [Councilfor Accreditation of Counseling and Related Educational Programs, CACREP], 2009).

Grup liderliği eğitiminin,Grup Çalışması Uzmanları Derneği (Association for Specialists in Group Work,ASGW, 2000), CACREP (2001), Amerikan Grup Psikoterapileri Derneği (American Group Psychotherapy Association, AGPA) gibi kurullar tarafından geliştirilmiş ilke ve standartları bulunmaktadır. CAGREP, grupla çalışma yeterliği kapsamında psikolojik danışman adaylarının hem teorik hem de uygulamalı olarak grubun amaçları, grup süreci, grup dinamikleri, kuramlar, müdahale yöntemleri ve grupla çalışma becerileri konularında donanımlı olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu ilke ve standartlara göre, bir akademik dönemde psikolojik danışman adaylarının en az 10 saat bir grubun üyesi olarak grup yaşantısından geçmesi gerekmektedir (CAGREP, 2009).

Grup Çalışması Uzmanları Derneği (2000) tarafından belirlenen standartlar ise, temel ve ileri düzeydeki grup yeterliklerini içermektedir. Temel düzeydeki yeterlikler; psikolojik danışmanların sahip olması gereken, tüm grup çalışmalarında kullanılması gereken yeterlikler bütünüdür. CAGREP (2009) tarafından belirtilen standartlarla tutarlılık gösteren bu yeterliklerin tüm psikolojik danışman eğitim programlarında başlangıç düzeyinde kazandırılması gerekmektedir. Temel düzeydeki yeterlikler, psikolojik danışman adaylarının grup sürecini anlamalarını ve gruplarda etkili işlevlerde bulunmalarını sağlamaya dönüktür. Temel düzeyde verilecek psikolojik danışman eğitiminde, grup çeşitleri, grup süreci ve dinamikleri ve grup liderliği eğitimi gibi konuları kapsayan en az bir dersin programda yer alması zorunludur. Temel düzeydeki eğitim kapsamında,20 saat önerilmekle birlikte, psikolojik danışman adaylarının en az 10 saat bir grubu gözlemleyerek ve grup üyesi ve/veya grup lideri olarak yaşantısal deneyimden geçmeleri gerekmektedir (ASGW, 2000).

İleri düzeydeki grup yeterlikleri ise, iş odaklı gruplar, psiko-eğitim ve psikolojik danışma gibi özel gruplarla çalışan psikolojik danışmanların sahip

olması gereken yeterlikleri içermektedir. Grupla çalışma alanında uzmanlaşmak için, psikolojik danışmanlara bu gruplarla çalışmaya ilişkin olarak eğitim verilmesi gerekmektedir. Uygulama standartları ise psikolojik danışmanların iş odaklı ve psiko-egitimsel gruplarda en az 30 saat, grupla psikolojik danışmada ise en az 45 saat süpervizyon altında grup yönetmelerini kapsamaktadır (ASGW, 2000).CAGREP (2009)ve ASGW (2000)tarafından belirlenen standartlarda, psikolojik danışman eğitiminde kazandırılacak yeterliklerin, bilgi, beceri ve uygulama olmak üzere üç temel konuda olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Grup liderliği eğitiminde, psikolojik danışmanları grupla çalışma konusunda etkili kılmak için çeşitli eğitim modellerinin kullanılması konusunda görüş birliği bulunmaktadır (McDonnell, Toth ve Aldorando, 2005; Stockton, Morran ve Krieger, 2004). Bu modeller, grup kuramının ve sürecinin didaktik yollarla anlatılmasını, öğrencilere süre giden bir grubu gözleme imkânı verilmesini, öğrencilerin bir kişisel gelişim grubuna katılmalarının sağlanmasını ve liderlik yapan öğrencilere süpervizyon verilmesini içermektedir (ASGW, 2000). Bu modellerden biri olan *grup süreci modelinde* psikolojik danışman adayları ilk olarak grup sürecinde ne olduğunu, daha sonra ise bir grup lideri olarak ne yapması gerektiğini öğrenmektedir. Bu doğrultuda psikolojik danışman adayı grupla ilgili kuramsal bilgiyi edindikten sonra deneyimli bir grup lideri ile grup yaşantısından geçmektedir. Ardından kendisi grup liderliği yaparak süpervizyon almaktadır. Diğer bir model olan *beceri kazanımı modelinde* ise, psikolojik danışman adayları grup sürecinde kullanabilecekleri belirli müdahale yöntemlerini öğrenmektedir. Bu müdahaleler ilk olarak sınıf ortamında kuramsal olarak ele alınmakta daha sonra ise küçük grup yaşantıları ile uygulanmakta ve süpervizyon alınmaktadır (Stockton, Morran ve Krieger, 2004). Öğrencilerin hem grup üyesi hem de gözlemci olarak katıldıkları ve *akvaryum* olarak isimlendirilen modelde (Hensley, 2002; Kane, 1995)gözlemciler ve grup üyeleri olmak üzere iki öğrenci grubu bulunmaktadır. Süreçte öğrenciler hem gözlemci grubunda hem de üye grubunda yer almaktadır. Her hafta bir öğrenci gruba liderlik yapmakta ve yaşantı sonucunda süpervizör grup sürecini öğrencilerle beraber tartışarak, o hafta liderlik yapan öğrenciye geri bildirim vermektedir.

Görüldüğü gibi grup liderliği eğitiminde farklı eğitim modelleri kullanılsa da temel eğitimin;(a) didaktik yöntemle kuramsal bilginin verilmesi, (b) grup yönetmeden önce bir grup süreci gözleme, (c) grup üyesi olarak grup deneyimi yaşama ve (d) süpervizyon eşliğinde grup liderliği ya da yardımcı liderlik yapma şeklinde dört ana öğesinin olması gerektiği

vurgulanmaktadır(Stockton ve Toth, 1996).Bunun yanı sıra, grup liderliği eğitimin en önemli öğelerinden birinin *süpervizyon* olduğunun altı önemle çizilmektedir. Süpervizyon, gerek grup liderliği eğitiminin, gerekse uygulamada gruplarla çalışan psikolojik danışmanların etkililiğini artırmakta kritik bir rol oynamaktadır.Nitekim liderlik beceri ve müdahalelerinin, grubun gelişiminin ve her bir grup üyesinin bireysel gelişiminin vb. faktörlerin sürekli yeniden değerlendirildiği etkili bir liderlik için süpervizyon almak esastır (DeLucia-Waack, 2002; DeLucia-Waack ve Fauth, 2004; Stockton, Morran ve Krieger, 2004). Stockton ve diğerleri (2004) süpervizyon alınmadan yürütülen grup liderliğinin, grup liderlerinin kavramsal ve bilişsel bir tekdüzelik içine düşmeleri ve buna bağlı olarak katı ve ihtiyacı karşılamayan bir uygulama yapmaları riskini artırdığını belirtmektedir. Literatür incelendiğinde, ağırlık olarak bireyle psikolojik danışma uygulamalarına yönelik süpervizyon modellerinin geliştirilmiş olduğu görülmektedir (Bernard ve Goodyear, 2004; Rubel ve Okech, 2006). Grupla çalışma konusunda grup liderinin bireysel süpervizyon aldığı modellerin yanı sıra, grup liderlerinin bir arada süpervizyon aldığı“grup süpervizyonuna” ilişkin süpervizyon modellerinin geliştirilmeye başlandığı da dikkati çekmektedir (DeluciaWaack ve Fauth, 2004; Rubel ve Okech, 2006). Ancak bu modellerin etkililiğine ilişkin hem nitel hem de nicel çalışmalara ihtiyaç olduğu ifade edilmektedir (DeluciaWaack ve Fauth, 2004).

Grup liderliği eğitimi ve kapsamındaki süpervizyon sürecine ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde, grup liderliği eğitiminin niteliğini artırmak için 30 yılı aşkın süredir bu alanda araştırmalar yapan Stockton’un grup liderliği eğitimine katkılarının büyük olduğunu görmek mümkündür(ör. McDonnell, Toth ve Aldorando, 2005; Stockton, Morran ve Krieger, 2004). Stockton’un yaptığı çalışmalar ve araştırmalar sonucunda özellikle grup liderliği eğitimi için geliştirdiği eğitim filmleri ve öğretim yaklaşımları ile grup liderlerini eğitmenin daha verimli yollarını ortaya koymayı amaçladığı görülmektedir. Diğer yandan, özellikle son yıllarda yapılan grup liderliği eğitiminde grup süpervizyonunun etkililiğine yönelik araştırma sonuçları dikkati çekmektedir. Bulgular öğrencilerin grup ortamında süpervizyon almaya ilişkin kaygı yaşadıklarını, akran süpervizyonunu yararlı bulduklarını, geri bildirim vermeyi öğrendiklerini ve grup süpervizyonu sürecinin kendilerini geliştirdiğini ve çok yönlü bir öğrenme fırsatı sağladığını ortaya koymuştur (Christensen ve Kline, 2000, 2001; Hensley, 2002; Linton, 2003).

Türkiye’deki duruma bakıldığında, psikolojik danışman eğitiminin hangi yeterlikler üzerinde nasıl yapılandırılması gerektiğinin tartışıldığı ve üzerinde çalışmaların yürütüldüğü,temel ve kritik bir konu olduğu görülmektedir(Doğan, 2001; Korkut, 2006).Buna rağmen, Türkiye’deki grup

liderliği eğitimi ve kapsamındaki süpervizyon sürecine ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde ise, grup liderliği eğitimine odaklanmış araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir (ör. Aladağ, Bektaş, Denizli, Kocabaş ve Yaka, 2008; Büyükgöze-Kavas, 2011).

Türkiye’de 2004 yılında anabilim dalları tarafından kabul edilen Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (RPD) Lisans Programında grup liderliği eğitiminin nasıl verildiği incelendiğinde, *Grupla Çalışma Becerileri* yeterliği altında Grupla Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri(3-03) ve Grupla Psikolojik Danışma Uygulaması(1-4-3) olmak üzere toplam iki dersin bulunduğu görülmektedir. Bu derslerin tanımları incelendiğinde, *Grupla Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri* dersinde grupla psikolojik danışma ilke ve tekniklerine ilişkin temel kavramların ele alındığı, *Grupla Psikolojik Danışma Uygulaması* dersinde ise, psikolojik danışman adaylarının kendi aralarında oluşturulan gruplarda grup liderliği becerilerini kazanmalarının amaçlandığı görülmektedir. RPD lisans programlarındaki bu iki dersin hedefleri, grup süreci ve uygulamaları ile ilgili teorik bilgilerin sunulması ve ardından grup liderliği deneyimi ile bilgilerin ve becerilerin uygulamaya aktarılması açısından *beceri kazanımı modeliyle* benzerlik göstermektedir.

Her üniversitede farklı uygulamalar bulunmakla birlikte, bu araştırmanın yapıldığı Ege Üniversitesi’nde, RPD lisans programı 2004 yılından bu yana RPD anabilim dalları tarafından kabul edilen RPD Lisans Programı çerçevesinde yürütülmektedir. Buna bağlı olarak, grupla çalışma becerileri yeterliği altında “Grupla Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri” ve “Grupla Psikolojik Danışma Uygulaması” adlı iki ders programda yer almaktadır. 2007 yılında RPD lisans programlarının Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından yeniden yapılandırılmasından sonra ise, 2009-2010 öğretim yılından itibaren “Grupla Psikolojik Danışma Uygulaması” dersi “Grupla Psikolojik Danışma Becerileri” ismi ile seçmeli olarak programda yer almaya devam etmektedir. “Grupla Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri” dersi kapsamında psikolojik danışman adaylarına hem kuramsal bilgi kazandırılmakta, hem de grup üyeliği deneyimi sunulmaktadır. Bu bağlamda üç saatlik dersin ilk bir saatinde psikolojik danışman adaylarına kuramsal bilgi kazandırılmaktadır. Kısa bir aranın ardından ise dersi yürüten öğretim üyesinin liderliğinde psikolojik danışman adayları grup üyesi olarak bir dönem boyunca bir grup yaşantısından geçmektedir.

Bilindiği üzere, grupla çalışma yeterliği kazandırılması bireyle çalışma yeterliği kazandırmaya nazaran daha karmaşık bir süreçtir. Psikolojik danışman adaylarının her bir grup oturumunda neler yaşandığını ve grup sürecini

kavraması, grubun amacı, üyeler arası etkileşim, liderin müdahaleleri ve kuramsal bilgi gibi pek çok bilgiyi kavramış olması gerekmektedir. Bu nedenle bu eğitimin psikolojik danışman adaylarının grup sürecini kavramalarını kolaylaştıracak bir biçimde sistemli bir yapıyla öğretilmesi daha da önem kazanmaktadır. Bu bağlamda Ege Üniversitesi RPD lisans programı kapsamında, ilgili literatürün ışığında ve öğretim üyelerinin deneyimleri göz önünde bulundurularak, grup liderliği eğitimi için bir model oluşturulmaya çalışılmıştır. Psikolojik danışman adaylarına grupla çalışma becerilerinin etkili bir şekilde kazandırılmasını amaçlayan bu model, her öğretim yılı sonunda öğretim üyelerinin değerlendirmeleri ve psikolojik danışman adaylarının görüşleri doğrultusunda (ör. Aladağ ve diğ., 2008) sürekli yeniden yapılandırılmaktadır. Buna bağlı olarak bu araştırmanın ilk amacı grupla psikolojik danışma uygulaması dersi kapsamında yürütülen bu modelin(uygulama ve süpervizyon süreci) tanıtılmasıdır. İkinci amacı ise, psikolojik danışman adaylarının bu modele ilişkin görüşlerinin ortaya konmasıdır. Bu araştırma ile tanıtılan modelin ve bu modele ilişkin psikolojik danışman adaylarının görüşleri doğrultusunda elde edilen bulguların psikolojik danışman eğitimcilerine grup liderliği eğitimini daha etkili yürütmeleri konusunda ışık tutması beklenmektedir.

Yöntem

Katılımcılar

Bu araştırmanın çalışma grubu, 2008-2009 öğretim yılında Ege Üniversitesi, RPD lisans programı 4. sınıfında öğrenim gören ve söz konusu dersi alan 56 psikolojik danışman adayından oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Grupla Psikolojik Danışma Uygulaması Dersi Değerlendirme Formu. Psikolojik danışman adaylarının derse yönelik görüşlerini ortaya koymak amacı ile grupla psikolojik danışma uygulaması dersini yürüten ve araştırmayı yapan öğretim elemanları tarafından "Grupla Psikolojik Danışma Uygulaması Dersi Değerlendirme Formu" geliştirilmiştir. Form, dersin (a)uygulama, (b) süpervizyon ve (c) genel değerlendirme boyutlarına ilişkin bilgi almayı amaçlayan üç bölümden oluşmaktadır. Uygulama bölümü; psikolojik danışman adaylarının grup üyelerinin grupla psikolojik danışma uygulaması sürecinde üstlendiklere rollere (dış grupta gözlemci, iç grupta üye, lider rolleri), uygulama sürecinde kullanılan formlara (grup oturumuna hazırlık formu, grup lideri adayını değerlendirme formu, grup oturumunu değerlendirme formu) ilişkin görüşlerini; süpervizyon bölümü; psikolojik danışman adayları grup oturumunu yönetmeden önce aldıkları bireysel süpervizyona ve grup oturumunu yönettikten sonra aldıkları grup süpervizyonuna ilişkin görüşlerini;

genel değerlendirme bölümü ise, sorumlu öğretim elemanının tutum ve davranışlarına, dersin genel yapısına ve ders kapsamındaki sorumluluklarına ilişkin görüşlerini içermektedir.

Grupla Psikolojik Danışma Uygulaması ve Süpervizyonu

Grupla psikolojik danışma uygulaması, psikolojik danışman adaylarının kendi aralarında oluşturulan gruplarda grup liderliği becerilerini kazanmalarını amaçlamaktadır. Bu amaca bağlı olarak, grupla çalışma becerilerinin daha nitelikli kazandırılması için psikolojik danışman adaylarının hem grup lideri, hem grup üyesi, hem de gözlemci olarak süreci deneyimlemeleri, "iç grup-dış grup modeli" ile sağlanmıştır. Bu model Kane (1995) tarafından oluşturulan ve grup liderliği eğitiminde kullanılan *akvaryum modeliyle* benzerlikler göstermektedir.

Grupla psikolojik danışma uygulaması kapsamında psikolojik danışman adayları 12-15'şerli gruplar hâlinde beş gruba ayrılmaktadır ve her bir gruba bir öğretim elemanı süpervizyon vermektedir. Her bir grup kendi içinde altı-yedi kişilik iki ayrı küçük gruba bölünmektedir. Bu yöntemde iç grup, grupla psikolojik danışma yaşantısı geçirirken, her hafta grup içinden farklı bir psikolojik danışman adayı gruba liderlik etmektedir. Dış grup ise sınıf ortamında ilgili öğretim elemanı ile birlikte bu yaşantıyı gözlemlemektedir. Süreç her bir grubun diğerini izlemesi şeklinde ilerlemektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, modelde grup liderliği eğitimi kapsamında, psikolojik danışman adaylarından bir dönem boyunca sözü edilen üç temel rolü yerine getirmesi beklenmektedir.

Grupla psikolojik danışma uygulamasının ve kapsamındaki süpervizyon sürecinin daha sistemli bir şekilde yürütülmesi için dersi yürüten öğretim üyelerinden oluşan bir komisyon tarafından çeşitli formlar hazırlanmıştır. Grupla psikolojik danışma uygulaması dersinin başında bir oryantasyon toplantısı yapılmaktadır. Bu toplantıda ilk olarak, 15'şerli gruplara ayrılan psikolojik danışman adaylarına psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonuna yönelik genel bilgiler verilmekte ve kullanılacak formlar tanıtılmaktadır. Ayrıca liderlik yapacak olan psikolojik danışman adaylarının hangi tarihte ve sıralamada liderlik yapacağı belirlenmektedir. Liderlik yapacak psikolojik danışman adayı, grup oturumu yönetmeden önce alacağı *bireysel süpervizyon için hazırlık yapmak amacıyla, Grup Oturumuna Hazırlık Formu'nu* doldurmaktadır. Bu form, (a) bir önceki grup oturumunda oluşan en temel üç kritik olayın belirlenmesi, (b) grup üyelerine ilişkin görüşler, (c) yönetilecek grup oturumunun amaçları ve (d) uygulanacak etkinlikler ve grup lideri

adayının süpervizyon sürecinde üzerinde durmak istediği konular olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Söz konusu form öğretim elemanlarının deneyimleri ve ilgili literatür ışığında (ör. DeLucia-Waack, 2000) yapılandırılmıştır. Böyle yapılandırılmış bir formun kullanılmasının amacı, grup liderliği yapacak psikolojik danışman adayının liderlik yapacağı oturuma ilişkin hazırlık yapmasını ve süpervizyon sürecini etkili kullanabilmek amacıyla, süreçle ilgili sorularını planlamasını sağlamaktadır. Formu doldurarak hazırlık yapan psikolojik danışman adayı ilgili öğretim üyesinden bireysel süpervizyon almaktadır.

Yöneteceği grup için süpervizyon alan psikolojik danışman adayı bir sonraki oturumda grup liderliği yapmaktadır. Bu sırada dış grup üyeleri grup yaşantısını gözlemlerken *Grup Lideri Adayını Değerlendirme Formu'nu* doldurmaktadır. Bu form, iç grupta liderlik yapan grup lideri adayının grup oturumunda sergilediği genel tutum ve davranışlar ve göstermesi gereken becerilere yönelik değerlendirme yapmaya yöneliktir. Bu form aracılığıyla psikolojik danışman adaylarının izledikleri grup oturumunu daha sistemli gözlemlenmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Grup yaşantısı bittikten sonra grup lideri, dış grup üyelerinden geri bildirim ve ilgili öğretim üyesinden süpervizyon almaktadır. Bu sürece iç grupta yer alan üyeler dâhil edilmemektir. Yürütülen bu süpervizyon yönteminde, grup lideri yönetmiş olduğu oturum ile ilgili duygu ve düşüncelerini de dile getirmektedir. Süpervizyon sürecinden sonra grup liderliği yapmış olan psikolojik danışman adayı *Grup Oturumunu Değerlendirme Formu'nu* doldurmaktadır. Bu form (a) oturum özeti, (b) grup üyelerine ilişkin gözlemler, (c) yönetilen grup oturumunun amaçlar ve yapılan müdahaleler çerçevesinde değerlendirilmesi ve (d) öz değerlendirme olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Bu formun amacı, grup liderliği yapmış psikolojik danışman adayının hem yönetmiş olduğu gruba ilişkin değerlendirme hem de grup liderliğine ilişkin öz değerlendirme yapmasıdır. Psikolojik danışman adayı son olarak doldurmuş olduğu bu formu öğretim üyesine teslim etmektedir. Tüm formlar dersle ilgili değerlendirmelerde kullanılmak üzere grup üyelerinin sorumlu olduğu öğretim üyesinde toplanmaktadır.

Veri Analizi

Psikolojik danışman adaylarının ilgili derse ilişkin görüşleri içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Güvenirliğin sağlanabilmesi için nitel veri seti iki farklı araştırmacı tarafından okunmuştur. Ayrı ortamlarda gerçekleştirilen bu okumalar sırasında araştırmacılar veri kodlaması yapmıştır. Daha sonra iki

araştırmacının ortaya koyduğu kodlamalar bir araya getirilip incelenmiş ve kodların çoğunlukla benzeştiği görülmüştür. Daha sonra araştırmacılar bu kodların hangi temalar altında birleşebileceğini belirlemiştir. Böylece araştırmadan elde edilen nitel verilerin tutarlılığın teyit edilmesine çalışılmıştır. Ayrıca araştırmacının dış geçerliliğini sağlamak amacıyla hem katılımcılar hem de araştırmada kullanılan veri toplama araçları detaylı bir şekilde tanımlanmıştır.

Bulgular

Psikolojik danışman adaylarının grupla psikolojik danışma uygulaması dersi kapsamında uygulanan modele ilişkin görüşlerinin içerik analizinden üç temel tema elde edilmiştir: (a) Roller, (b) süpervizyon ve (c) öneriler.

Psikolojik Danışman Adaylarının Üstlendikleri Roller

Bu tema altında *katkı*, *yaşantı* ve *sorumluluklar* olmak üzere 3 temel kod yer almaktadır.

Katkı. Psikolojik danışman adayları grupla psikolojik danışma uygulaması kapsamında üstlenmiş oldukları üç rolün (grup lideri, üye ve gözlemci) kendilerine hem *mesleki* hem de *kişisel* olarak katkı sağladığını belirtmişlerdir. Grup lideri olarak mesleki açıdan deneyim ve beceri kazandıklarını, öz değerlendirme fırsatı bulduklarını ve gelişim kaydettiklerini ifade etmişlerdir. Kişisel katkı olarak ise hassas ve yapıcı olmayı öğrendiklerini ve sorumluluk üstlendiklerini belirtmişlerdir. Bir psikolojik danışman adayı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Lider olma ve bir grubu süreçte ne olacağını bilmeden kontrol edip, müdahale etme ve bu noktada kendi yeterliliğimi, eksikliğimi görmem, kendime yönelik süpervizyon almam, kendime güvenimin artması ve bu doğrultuda kendimi geliştirmem açısından etkiliydi” [Ö2]

Grup üyesi olarak mesleki açıdan üye yaşantısını anladıklarını, yaşayarak öğrenme fırsatı bulduklarını, lideri gözlemleyebildiklerini ve sürece odaklanmayı öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Grup üyesi olmanın kişisel olarak kendini açma olanağı bulma, anlaşıldığını hissetme ve farkındalık kazanma açılarından katkı sağlandığını belirtmişlerdir. Bir psikolojik danışman adayı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“İleride bir grup yönettiğimde danışanların neler yaşadığını bire bir görmek, yaşamak gruba liderlik etmek kadar önemliydi bence” [Ö53]

Psikolojik danışman adayları gözlemci olarak ise mesleki açıdan kendilerini liderin yerine koyarak, yapılan hatalardan ders çıkararak ve müdahale yöntemlerini görerek öğrenme fırsatı yakaladıkları ifade etmişlerdir. Kişisel olarak ise eleştirel yönlerini geliştirdiklerini ve sürece motive olduklarını belirtmişlerdir. Bir psikolojik danışman adayı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Diğer grup liderinin yaptığı hatalardan ya da etkili tepkilerden kendime pay çıkarmaya çalıştım. Onların eksikliklerini görerek uygulamada yapmamaya çalıştım.” [Ö31]

Yaşantı. Psikolojik danışman adayları bu ders kapsamında derste heyecan ve kaygı yaşadıklarını, zaman zaman dış grupta oldukları için sürece dâhil olamamaktan ve form doldurmaktan dolayı sıkıldıklarını ve yorulduklarını ifade etmiş olsalar da çoğunlukla bu derste zorlanmadıklarını, kendilerini keyifli ve rahatlamış hissettiklerini belirtmişlerdir. Bir psikolojik danışman adayı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Her şekilde heyecan vardı, yorucuydu fakat tatlı yorgunluklardı bunlar. Her şey çok etkiliydi.” [Ö21]

Sorumluluklar. Psikolojik danışman adayları bu ders kapsamında üç temel sorumlulukları olduğunu belirtmişlerdir: (a) derse katılım(grup yaşantısına aktif katılım, derse devam etme ve derse zamanında gelme), (b) dersin gereklerini yerine getirme (form doldurma, grup üyesi olma, liderlik yapma, gözlemci olma, geri bildirim verme) ve (c) etik kurallara uyma (gizlilik, saygı, sorumluluk vd.). Bir psikolojik danışman adayı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bu derste sorumluluk her hafta derse geç kalmadan düzenli katılım, grup liderini değerlendirme, kendi liderliğimizde süpervizyon alma ve formları zamanında teslim etme”[.“ [Ö37]

Grup Oturumu Yönetmeden Önce ve Yönettikten Sonra Alınan Süpervizyon
Bu tema altında süpervizör ve akran geri bildirim olmak üzere iki temel kod yer almaktadır.

Süpervizör. Psikolojik danışman adayları bu kod altında süpervizörlerinin geri bildirim vermelerine, kişilik özelliklerine, tarzlarına ve yaşanan sorunlara ilişkin görüşler belirtmişlerdir. Hemen hemen tüm psikolojik danışman adayları süpervizörlerini içten, yargılayıcı olmayan, saygılı, samimi ve kabul edici olarak tanımlamışlardır. Bir psikolojik danışman aday görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Teşvik edici, samimi, içten ve ilgiliydi.” [Ö46]

Psikolojik danışman adayları süpervizörlerinin *geri bildirim verirken* yapıcı olduklarını, detaylı geri bildirim verdiklerini, geri bildirimlerinin olumlu ve olumsuzları içerdiğini ve gelişimlerine yönelik olduğunu ifade etmişlerdir. Bir psikolojik danışman aday görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Çok yapıcı, olumlu ve anlayışlıydı. Hiçbir şekilde yargılamadan, o kadar güzel bir üslupla yaklaştı ki, olumsuz yönlerimi söylerken bile bu durum hoşuma gitti.” [Ö33]

Ayrıca psikolojik danışman adayları süpervizörlerinin motive edici, öğretici ve yönlendirici *tarzları* olduğunu ve *kişilik özelliği* olarak sıcakkanlı, tatlı dilli ve ılımlı olduklarını belirtmişlerdir. Bir psikolojik danışman aday görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Oldukça öğreticiydi bizim için. Liderlik nasıl yapılır, yapılabilecek müdahaleler neler, etkili şekilde öğrendik.” [Ö1]

Psikolojik danışman adayları süpervizörleri ile yaşadıkları *sorunları* da ifade etmişlerdir. Bazı psikolojik danışman adayları süpervizörlerinin yönlendirici olmadığını, uzun konuştuğunu ve olumlu beceri ve davranışlara az vurgu yaptıklarını belirtmiştir. Bir psikolojik danışman aday görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Dersten sonra çok uzun yorumlamaları olduğunu ve dinlerken kimi zaman yorulduğumu söylemek istiyorum.” [Ö48].

Akran Geri Bildirimi. Bu kod altında psikolojik danışman adaylarının grup liderliği kapsamında akranlarından aldıkları geri bildirimlere (akran süpervizyonu), bu amaçla kullandıkları formlara ilişkin görüşleri yer almaktadır. Psikolojik danışman adayları sınıf arkadaşlarının samimi ve içten geri bildirim vermesi, seviyeli ve yapıcı olması koşuluyla *akran süpervizyonunu*

etkili bulduklarını ifade etmişlerdir. Akran süpervizyonu ile farklı bakış açıları gördüklerini, fark etmediklerini görme fırsatı bulduklarını, dış grup üyelerinin zaman zaman süpervizörün görmediği noktaları görebildiklerini, dışarıdan nasıl görüldüklerini ve artılarını-eksilerini öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca benzer yaşantılardan geçtikleri için akranları tarafından anlaşıldıklarını hissettiklerini ve bu metodun geliştirici olduğunu belirtmişlerdir. Bir psikolojik danışman adayı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Arkadaşlarımdan aldığım geri bildirimler oldukça etkiliydi. Hepsi iyi gözlemler yapmıştı. Hepimiz aynı heyecanı yaşadığımız için birbirimizi iyi anlıyorduk” [Ö16]

Bazı psikolojik danışman adayları ise genel olarak etkili bulmalarına rağmen akran süpervizyonunu süpervizörden aldıkları süpervizyon kadar önemsemediklerini ifade etmişlerdir. Bir psikolojik danışman adayı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Onların düşüncelerini duymak güzeldi. Ama süpervizyon hocamın görüşleri kadar etkilemedi beni” [Ö26]

Formlar. Psikolojik danışman adayları derste kullanılan formları etkili bulduklarını belirtmişlerdir. Kullanım açısından ayrıntılı, somut ve kolay bulunan formların öğrenilen bilginin kalıcılığını sağladığını ifade etmişlerdir. *Grup Oturumuna Hazırlık Formu*'nun süpervizyonun etkililiğini artırdığını, süreci takip etmeyi kolaylaştırdığını, donanımlı ve planlı olmayı sağladığını ayrıca heyecanı ve kaygıyı azalttığını belirtmişlerdir. Bir psikolojik danışman adayı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Oturum öncesi heyecanı azaltan, oturum öncesi bilgilendirici rolü olan ve süreci kolaylaştıran bir yanı vardı” [Ö8].

Psikolojik danışman adayları, dış grup üyeleri tarafından grup liderine geri bildirim verme amaçlı kullanılan *Grup Lideri Değerlendirme Formu*'nun etkili ve objektif geri bildirim alma, etkili geri bildirim verme ve lider özelliklerini öğrenme fırsatı sunduğunu ayrıca grup süreci takip etmeyi kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. Bir psikolojik danışman adayı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Liderin eksikliklerini, hatalarını ona iletebilmemiz için etkili bir yöntemdi. Form şeklinde olası incelenmesi gereken bütün

açılardan değerlendirmemizi sağladı. Form olmasaydı unutulabilirdik bazı açılardan incelemeyi" [Ö9]

Psikolojik danışman adayları *Grup Oturumunu Değerlendirme Formu*'nun ise süreç analizine olanak sağladığını, kendini ifade etme fırsatı sunduğunu ve öz değerlendirme yaptırdığını ifade etmişlerdir. Bir psikolojik danışman adayı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Oturum sonrası nasıl bir süreç geçirdiğimi anlamam açısından ve kendimi değerlendirmeme açısından etkili oldu. Neleri doğru yaptığımı, neleri kaçırdığımı görme şansım oldu." [Ö19]

Formlara ilişkin olarak az olmakla birlikte bazı psikolojik danışman adayları *Grup Lideri Değerlendirme Formu*'nu ve *Grup Oturumunu Değerlendirme Formu*'nu gereksiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Gerekçe olarak ise grup süpervizyonunda lidere sözel olarak geri bildirim verdiklerini, liderinde kendini sözel olarak değerlendirdiğini belirtmişlerdir.

Grupla Psikolojik Danışma Uygulamasına ve Süpervizyonuna İlişkin Öneriler

Psikolojik danışmanların %96'sı grupla psikolojik danışma uygulaması dersinin işlenişinden memnun olduklarını ve derse ilişkin hiçbir değişikliğe gerek olmadığını belirtmiş olmakla birlikte birtakım öneriler sunmuşlardır. Bu tema altında psikolojik danışman adaylarının ön süpervizyon sürecine, son süpervizyon sürecine, kullanılan formlara ve dersin işlenişine yönelik önerileri yer almaktadır. *Önsüpervizyon*(grup yönetmeden önce alınan süpervizyon) sürecine ilişkin en belirgin olarak süpervizörlerin daha yol gösterici olması ve grup lideri adayının uygulayabileceği müdahale yöntemlerini daha detaylı ele almaları önerilmiştir. Bir psikolojik danışman adayı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Bireysel süpervizyonda gruba nasıl müdahale edilmesi gerektiğinin ayrıntılı konuşulmasının yararlı olduğunu düşünüyorum." [Ö6]

Son süpervizyona(grup yönettikten sonra alınan süpervizyon) ilişkin ise tüm grubun geri bildirim alması(geri bildirim bölümüne sadece dış grubun değil tüm grubun katılması), sadece iç gruba geri bildirim verilmesi, grup liderine bireysel süpervizyon verilmesi ve yazılı geri bildirim verilmesi gibi öneriler bulunmaktadır. *Formlara* ilişkin olarak *Grup Lideri Değerlendirme Formu* ve *Grup Oturumunu Değerlendirme Formunun* kullanılmaması ve *Lider*

Değerlendirme Formunun açık uçlu olması önerilmiştir. Son olarak *dersin işlenişe* yönelik getirilen öneriler şu şekildedir:(a) üye olunan gruba liderlik yapmama, (b) dış gruptan iç gruba liderlik yapılması ve (c) liderlik sayısının artırılması. Bir psikolojik danışman adayı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Eğer fırsatlarımız el verseydi bir dönem boyunca liderlik yapmamız ileride çok yararlı olurdu.”[Ö35]

Genel olarak değerlendirildiğinde, araştırma bulguları, psikolojik danışman adaylarının grupla psikolojik danışma uygulaması dersi kapsamında yürütülen modele dair görüşlerinin olumlu olduğunu ve grupla çalışma yeterliğini kazandırmada uygulanan modelin psikolojik danışman adayları tarafından etkili bulunduğunu göstermiştir.

Tartışma ve Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgularda, psikolojik danışman adaylarının grupla psikolojik danışma uygulaması dersinde uygulanan modele ilişkin görüşleri, roller, süpervizyon ve öneriler olmak üzere üç temel temada toplanmıştır. Bulgulara ilişkin yapılan tartışmada söz konusu temalar birleştirilerek veya karşılaştırılarak yorumlanmıştır ve bazı öneriler sunulmuştur.

Psikolojik danışman adaylarının grupla psikolojik danışma uygulaması kapsamında üstlendikleri rollere (grup lideri, grup üyesi ve gözlemci) ilişkin görüşleri incelendiğinde, psikolojik danışman adayları her bir rolün kendilerine mesleki ve kişisel pek çok katkı sağladığını ifade etmiştir. Psikolojik danışman adayları grup lideri olarak mesleki deneyim ve grupla çalışma becerileri kazandıklarını; grup üyesi olarak bir etkileşim grubunda yer almalarının hem kendilerine ilişkin farkındalık kazanmalarını hem de bir üye gözünden grup yaşantısının nasıl deneyimlendiğini görmelerini sağladığını; dış grupta gözlemci olmanın ise lideri gözleme, yapılan hatalardan ders çıkarma, farklı müdahale yöntemlerini ve farklı liderlik biçimlerini görmeleri açısından yararlı bulduklarını ifade etmişlerdir. Elde edilen bu bulguların Hensley (2002) tarafından grup liderliği eğitiminde kullanılan *iki yönlü akvaryum modeli* kapsamında, psikolojik danışman adaylarının grup lideri, grup üyesi ve gözlemci rollerine ilişkin görüşleri ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Rollere ilişkin psikolojik danışman adaylarının görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgular, genel olarak değerlendirildiğinde, PDİEPAK (2009) ve GÇUD (2000) tarafından belirlenen grup liderliği eğitimi standartlarında vurgulanan yaşantısal deneyimin gerekliliğini ve grup liderliği temel eğitiminde grubu gözleme, grup deneyimi yaşama ve süpervizyon eşliğinde grup liderliği

yapma fırsatı sağlamanın önemini bir kez daha destekleyen bulgulardır. Bu bulgular ve literatür ışığında, grupla psikolojik danışma uygulaması kapsamında kullanılan "iç grup-dış grupmodeli"nin grupla çalışmaya ilişkin bilgi ve becerileri kazandırma da etkili olduğu sonucuna varılabilir. Psikolojik adayları kullanılan modelin daha etkili olması için üye olunan gruba liderlik yapmama, dış gruptan birinin iç gruba liderlik yapması ve liderlik sayısının artırılması yönünde öneriler vermiştir. Psikolojik danışman adaylarının modele ilişkin görüşleri ve önerileri göz önünde bulundurularak, Stockton ve Toth (1996) tarafından daha önce vurgulandığı gibi farklı roller ile grup yaşantısını deneyimlemenin grup liderliğinin en üst düzeyde gelişmesine olanak sağlayacağı söylenebilir.

Psikolojik danışman adaylarının grupla psikolojik danışma uygulamasında üstlendikleri rollerle ilgili yaşantılarına bakıldığında, heyecan ve kaygı yaşadıklarını da belirttikleri görülmüştür. Benzer bir kaygıdan grupla çalışan psikolojik danışmanların grup süpervizyonuna ilişkin görüşlerini inceleyen bir çalışmada da bahsedilmektedir (Christensen ve Kline, 2000). Bununla birlikte, Aladağ ve diğ. (2008) tarafından psikolojik danışman adaylarının grupla psikolojik danışma uygulaması kapsamında aldıkları süpervizyona ilişkin görüşlerinin incelendiği bir önceki çalışmada da psikolojik danışman adayları kaygı düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu ve yaşadıkları kaygıya ilişkin süpervizörlerinden destek görmek istediklerini belirtmiştir. Söz konusu bu bulgu, kaygının, grup liderliği eğitiminde özellikle deneyimsiz grup liderleri tarafından sıklıkla ortaya konan gelişimsel bir yaşantı olduğunu ve süpervizyon sürecinde ifade edilmesi sağlanarak, deneyimsiz grup liderlerinin daha fazla cesaretlendirilme ve desteklenmeye ihtiyaçlarının olduğunu vurgulayan literatürü hatırlatan bir bulgudur (DeLuciaWaack ve Fauth, 2004). Ayrıca psikolojik danışman adayları zaman zaman grupla psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyon sürecinin yüküne ve sorumluluklarına bağlı olarak yorgunluk hissetselerde genellikle zorlanmadıklarını, hatta keyif aldıklarını ve kendilerini rahatlamış hissettiklerini de ifade etmişlerdir. Buna bağlı olarak, psikolojik danışman adaylarının süreç içinde kaygıları ile baş etmeyi öğrenerek yaşantıdan daha fazla yararlanmaya başladıkları söylenebilir.

Psikolojik danışman adaylarının süpervizörlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, hemen hemen bütün psikolojik danışman adaylarının süpervizörlerini içten, yargılayıcı olmayan ve kabul edici olarak tanımladıkları; süpervizörlerinin geri bildirim verme tarzını yapıcı, detaylı ve geliştirici buldukları görülmüştür. Aynı zamanda psikolojik danışman adayları öneriler teması altında süpervizörlerin daha fazla yol gösterici olması ve grup liderinin

uygulayabileceği müdahale yöntemlerini daha detaylı ele alması yönünde önerilerde bulunmuştur. Diğer yandan, bazı psikolojik danışman adayları ise süpervizörlerinin yönlendirici olmadığını ve olumlu beceri ve davranışlara az vurgu yaptıklarını belirtmiştir. Süpervizörlere ilişkin elde edilen bulgular bir arada değerlendirildiğinde, psikolojik danışman adaylarının daha yol gösterici, yönlendirici, bilgi sağlayıcı, duygusal olarak destekleyici ve cesaretlendirici süpervizör özelliklerine, tutumlarına ve rollerine ihtiyaç duydukları; süpervizörlerin de çoğunlukla bu ihtiyaçlara ve beklentilere cevap veren özelliklere ve süpervizyon tarzlarına sahip oldukları söylenebilir. Buna bağlı olarak psikolojik danışman adaylarının görüşleri doğrultusunda grupla psikolojik danışma uygulaması kapsamında yürütülen süpervizyonun etkili olduğu sonucuna varılabilir. Nitekim Bernard ve Goodyear (2004) ile Borders ve Brown (2005) da süpervizyonun etkili olmasını sağlamak için süpervizörlerin süpervizyon sürecindeki tutum, davranış, rol ve tarzlarını seçerken süpervizyon alan kişilerin ihtiyaçları doğrultusunda hareket etmelerinin önemini belirtmişlerdir. Diğer yandan, elde edilen bu bulguların grup liderliği eğitimi ve süpervizyonu literatürüyle oldukça paralellik gösterdiği dikkati çekmektedir. Benzer şekilde spesifik olarak grup liderlerinin süpervizyon sürecini inceleyen araştırmalarda da psikolojik danışman adaylarının yönlendirici, bilgi sağlayıcı, destekleyici süpervizör tutum ve davranışlarını etkili bulduklarını ortaya koymuştur (Aladağ ve diğ., 2008; Christensen ve Kline, 2000; 2001; Linton, 2003; Rubel ve Okech, 2006).

Psikolojik danışman adaylarının grup liderliği sonrasında kendilerini dış grupta gözlemleyen akranlarından aldıkları geri bildirimle ilişkin görüşlerinin büyük oranda olumlu olduğu, akranlarından geri bildirim almanın kendilerini geliştirdiğini belirttikleri ve kendilerini anlaşılmış hissetmelerine neden olduğu görülmüştür. Linton (2003) tarafından grup süpervizyonu kapsamında yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Katılımcılar, grup süpervizyonunda grubun desteğini hissettiklerini, grup üyelerinden geri bildirim almanın değerli olduğunu ve süpervizyon sürecinde diğerlerini dinleyerek ve gözleyerek de öğrendiklerini belirtmişlerdir. Christensen ve Kline'in(2000; 2001) çalışmalarında da psikolojik danışman adayları akran süpervizyonundan çok yararlandıklarını, etkili geri bildirim vermeyi öğrendiklerini, süreçte aktif rol almanın kendilerini geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, grupla psikolojik danışma uygulamasının süpervizyon sürecinde, akranlardan da geri bildirim almanın etkili olduğu ve süpervizyona katkı sağladığı sonucuna varılabilir. Diğer yandan bu araştırma da psikolojik danışman adayları, akran geri bildirimlerinin samimi, seviyeli ve yapıcı olması koşuluyla etkili olduğunu önemle ifade etmiştir. Aladağ ve diğ. (2008) tarafından psikolojik danışman adaylarının

grupla psikolojik danışma uygulaması kapsamında aldıkları süpervizyona ilişkin görüşlerinin incelendiği bir önceki çalışmada da bazı psikolojik danışman adayları akranlarından aldıkları geri bildirimle ilgili zaman zaman sosyal ilişkilerinden kaynaklı olarak objektif ve yapıcı olunmaması gibi sorunlar yaşadıklarını ifade etmiştir. Benzer sorunun Christensen ve Kline (2000; 2001) ve Linton (2003) tarafından yapılan çalışmalarda da ortaya çıktığı göz önünde bulundurularak, uygulama sürecinin başında psikolojik danışman adaylarının, akranlarına nasıl etkili ve yapıcı geri bildirim vereceklerine ilişkin bilgilendirilmesinin akran geri bildirimlerinin daha da etkili olmasını sağlayacağı söylenebilir.

Psikolojik danışman adaylarının grupla psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonu sürecinde kullanılan formlara ilişkin görüşlerinin genellikle olumlu olduğu ve formları somut ve ayrıntılı olması, kullanım kolaylığı ile öğrenilenlerin kalıcılığını sağlaması açısından etkili buldukları görülmüştür. Psikolojik danışman adayları grup liderini değerlendirme formu ile gözlemci olarak grup sürecini daha kolay takip ettiklerini, lider özelliklerini ve becerilerini kavradıklarını, objektif ve etkili geri bildirim alıp vermelerini sağladığını; grup oturumuna hazırlık formunun liderlik öncesi aldıkları bireysel süpervizyonun etkililiğini artırdığını, donanımlı ve planlı olmalarını sağladığını, grup sürecini kavramalarını kolaylaştırdığını ve kaygılarını azalttığını; liderlik sonrası kullandıkları grup oturumunu değerlendirme formunun ise bir lider olarak hem mesleki hem de kişisel olarak özdeğerlendirme yapma fırsatı sunduğunu ifade etmiştir. Psikolojik danışman adaylarının görüşleri doğrultusunda uygulanan model kapsamında kullanılan yapılandırılmış formların grup liderliği eğitiminin ve kapsamındaki süpervizyonun etkililiğini artırdığı ve süpervizyon kapsamında aldıkları akran geri bildirim de etkili olmasına büyük katkı sağladığı söylenebilir. Buna bağlı olarak, elde edilen bulgulardan yola çıkılarak hem bu araştırma kapsamında grup liderliği eğitimi yürüten araştırmacıların deneyimleri ve görüşleri doğrultusunda, hem de grup liderliği eğitimi ve süpervizyonu literatürü ışığında (ör. DeLucia-Waack, 2002), psikolojik danışman adaylarının bir grup lideri olarak her bir grup oturumunda neler yaşandığını ve grup sürecini kavraması, grubun amacı, üyeler arası etkileşim, liderin müdahaleleri ve kuramsal bilgi gibi pek çok bilgi ve beceriyi öğrenmesi; bu süreçte aldıkları süpervizyondan etkili yararlanmalarını sağlamak için yapılandırılmış sistemli bir çerçevenin sunulmasının ne kadar gerekli ve kritik olduğu sonucuna varılabilir.

Psikolojik danışman adaylarının hemen hemen hepsi grupla psikolojik danışma uygulamasından ve süpervizyonun genel yapısından memnun olduklarını ve bu yapıya ilişkin ciddi bir değişikliğe gerek olmadığını belirtmiştir. Sonuç olarak, tüm bulgular ve tartışmalar ışığında, grupla psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonuna ilişkin kullanılan modelin psikolojik danışman adayları tarafından grupla çalışma yeterliğini kazandırmada etkili bulunduğu söylenebilir. Bu bulgulardan yola çıkarak grup liderliği eğitimi yürüten psikolojik danışman eğitimcilerine grupla psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonuna yönelik olarak;

- Grupla psikolojik danışma uygulaması kapsamında üç farklı rolün (grup lideri, grup üyesi, gözlemci) kullanılmasını sağlayan iç grup-dış grup modelinin kullanılmasının yararlı olacağı,
- Liderlik öncesi süpervizyonun bireysel süpervizyon olarak; liderlik sonrası süpervizyonun ise akran süpervizyonunu da kapsayacak biçimde yürütülmesinin süpervizyonun daha etkili olmasını sağlayacağı,
- Süpervizörlerin daha yol gösterici, yönlendirici, bilgi sağlayıcı, duygusal olarak destekleyici ve cesaretlendirici tutum ve davranışlar sergilemesinin önemli olduğu,
- Uygulama ve süpervizyon sürecinde yapılandırılmış formların kullanılmasının etkili olacağı yönünde bazı öneriler sunulabilir.

Bu araştırma ile grupla psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonu için kullanılan bir model tanıtılmıştır. Söz konusu modele ilişkin psikolojik danışman adaylarının görüşleri doğrultusunda elde edilen bulguların psikolojik danışman eğitimcilerine grup liderliği eğitimi etkili yürütmeleri konusunda yarar sağlaması beklenmektedir. Ancak, psikolojik danışman eğitiminde grupla çalışma yeterliği kazandırmak konusunda yapılacak başka çalışmalara da gereksinim duyulduğu aşikârdır. Bu tarz çalışmaların artması ve değişik modellerin etkililiğinin farklı araştırma yöntemleri ile test edilmesi, ilgili literatüreye dolayısı ile psikolojik danışman eğitiminde grup liderliği eğitimi standartlarının oluşmasına katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda, grupla çalışma yeterlikleri kazandırma kapsamında yürütülen modellerin işleyiş ve etkililiği ile ilgili süpervizör görüşlerine ilişkin çalışmalar yapılmasının da yararlı olacağı düşünülmektedir.

Son olarak bu araştırmadan elde edilen bulgular, grup liderliği eğitimi konusunda RPD lisans programlarının gözden geçirilmesi gerektiğini de göstermektedir. Bilindiği üzere 2007 yılında YÖK tarafından yeniden yapılandırılan RPD lisans programında Grupla Psikolojik Danışma Uygulaması dersi programdan kaldırılmıştır. Elde edilen bulguların ve tartışmaların

ışığında, tek bir kuramsal ders ile bu yeterliklerin kazandırılması mümkün görünmemektedir. Bu durumun, farklı kurumlarda sunulan ve grupla çalışma becerileri gerektiren grup rehberliği, sınıf rehberliği, psiko-eğitim ve psikolojik danışma grupları gibi hizmetlerin uygulanmasında da sorunları beraberinde getirilebileceği dikkate alınmalıdır.

Kaynakça

- Aladağ, M., Bektaş, Y., Denizli, S., Kocabaş, E., ve Yaka, B. (2008). *Supervision of group counseling practice course: Evaluations of Turkish under graduate counseling students*. Fourth International Interdisciplinary Conference on Clinical Supervision, Buffalo, New York.
- Association for Specialists in Group Work (ASGW, 2000). Professional Standards for the Training of Group Workers. Alexandria VA: Author www.asgw.org adresinden Haziran 2009 tarihinde elde edilmiştir.
- Bernard, J. M., ve Goodyear, R. K. (2004). *Fundamentals of clinical supervision* (3. Baskı). Boston: Pearson Education Inc.
- Borders, L. D., ve Brown, L. L. (2005). *The new handbook of counseling supervision*. Mahwah: Lahaska Press.
- Büyükgöze-Kavas, A. (2011). Bireysel ve grupla psikolojik danışma uygulamalarına yönelik bir değerlendirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9, 433-441.
- Christensen, T. M., ve Kline, W. B. (2000). A qualitative investigation of the process of group supervision with group counselors. *The Journal for Specialists in Group Work*, 25(4), 376 - 393.
- Christensen, T. M., ve Kline, W. B. (2001). The qualitative exploration of process-sensitive peer group supervision. *The Journal for Specialists in Group Work*, 26(1), 81 - 99.
- The Council for Accreditation of Counseling and Related Programs (CACREP, 2009). 2009 Standartları, <http://www.cacrep.org/2009Standards.html> adresinden Haziran 2010 tarihinde elde edilmiştir.
- Doğan, S. (2001). *Psikolojik danışma ve rehberlik lisans programlarının yeniden yapılandırılması için çağrı*. VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- DeLucia-Waack, J. L. (2000). The field of group work: Past, present, and future. *The Journal for Specialists in Group Work*, 25, 323-326.
- DeLucia-Waack, J. L. (2002). Written guide for planning and processing group sessions in anticipation of supervision. *The Journal for Specialists in Group Work*, 27(4), 341-357.
- DeLucia-Waack, J. L., ve Fauth, J. (2004). Effective supervision of group leaders: Current theory, research and implications for practice. İçinde DeLucia-Waack, J., Gerrity, D., ve Kalonder, C. (Ed.), *Handbook of group counseling and psychotherapy*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Hensley, L. G. (2002). Teaching group process and leadership: The two-way fishbowl model. *The Journal for Specialists in Group Work*, 27(3), 273 - 286.

- McDonnell, K. A., Toth, P. L., ve Aldarondo II, F. (2005). Rex Stockton's contributions to group counselor education. *The Journal for Specialists in Group Work*, 30(3), 221 - 240.
- Kane, C. M. (1995). Fishbowl training in group process. *The Journal for Specialists in Group Work*, 20, 183 - 188.
- Korkut, F. (2006). Counselor education, program accreditation and counselor credentialing in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 29, 11-20.
- Linton, J. (2003). A preliminary qualitative investigation of group processes in group supervision: Perspectives of master's level practicum students. *Journal for Specialists in Group Work*, 28(3), 215-226.
- Rubel, D., ve Okech, J. E. A. (2006). The supervision of group work model: Adapting the discrimination model for supervision of group workers. *The Journal for Specialists in Group Work*, 31(2), 113- 134.
- Stockton, R., Morran, D. K., ve Krieger, K. (2004). An overview of current research and best practices for training beginning group leaders. İçinde DeLuciaWaack, J, Gerrity, D., ve Kalonder, C. (Ed.), *Handbook of group counseling and psychotherapy*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Stockton, R., ve Toth, P.L. (1996). Teaching group counselors: Recommendations for maximizing pre-service instruction. *The Journal for Specialists in Group Work*, 21, 274-282.